Hi9
V8 n2 p1

ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช

ขจร สุขพานิช*

การนำเรื่องราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชมาสู่สายตาของท่านผู้อ่าน ณ ที่นี้ ก็เพื่อจะให้ท่านได้พิจารณาเรื่องราวหลักฐานเกี่ยวกับราชวงศ์นี้ซึ่งยังไม่ปรากฏในตำราของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปีก่อน (17 มกราคม 2519) ข้าพเจ้าได้เสนอเรื่องนี้ด้วยวาจาครั้งหนึ่งแล้วที่ห้องประชุมใหญ่ของหอสมุดแห่งชาติ ในครั้งนั้นการเสนอเรื่องราวของราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชเป็นการเสนอแบบสัมมนา มีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมอีกหลายท่าน การจะเสนอหลักฐานพร้อมทั้งแหล่งที่มาในครั้งนั้นทำไม่ได้สะดวก จึงขอรวบรวมหลักฐานนำมาเสนอในบทความนี้ ท่านจะได้พิจารณาตามความสะดวกไม่ต้องรีบร้อน ส่วนท่านจะเห็นด้วยหรือเห็นแย้งอย่างใดก็ขอให้อยู่ในดุลยพินิจของท่าน ข้าพเจ้าขอกล่าวแต่อย่างเดียวคือเสนอมาด้วยสุจริตใจและด้วยความเชื่อมั่นว่าเป็นความจริงตามสติปัญญาในปัจจุบันของข้าพเจ้า

ตามลำดับก่อนหลัง เรื่องราวของราชวงศ์นี้ปรากฏในศิลาจารึกวัดหัวเวียง อำเภอไชยา ลงศักราชตรงกับ พ.ศ. 1776 และในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งไม่มีศักราชกำกับ เรื่องที่แน่นอน ครั้น พ.ศ. 2499 เราได้จารึกอีกหลักหนึ่งที่จังหวัดนครสวรรค์ ลงศักราชตรงกับ พ.ศ. 1710 เรื่องราวของราชวงศ์นี้จึงแจ่มชัดยิ่งกว่าเดิม เมื่อเอาหลักฐานและตำนานเมืองนครศรีธรรมราชมาพิจารณาประกอบกัน ก็จะได้ความแต่เลา ๆ ว่าราชวงศ์นี้คงอุบัติขึ้นในลุ่มน้ำเจ้าพระยา แล้วจะเป็นด้วยเหตุผลกลใดไม่ปรากฏ ราชวงศ์นี้มีเหตุจะต้องละทิ้งราชธานีเดิม ลงไปแสวงหาที่พักพิงใหม่ยังปักษ์ใต้ ขณะเดินทางลงใต้ได้พบและทำสัตย์ปฏิญาณกับราชวงศ์อู่ทอง ได้แบ่งอาณาเขตปกครองซึ่งกันและกัน และสัญญาจะเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันในยามคับขัน วงศ์ศรีธรรมโศกราชระบุพระอนุชา 2 องค์ และระบุชื่อให้ไว้ด้วยว่าทรงพระนามจันทรภาณุและพงศ์สุราหะ และยังมีข้อความที่ทำให้คิดว่าทำไมจึงต้องเป็นเช่นนั้น คือ "ท้าวอู่ทองพญาศรีธรรมโศกราชหลั่งน้ำทักษิโณทก อธิษฐานเป็นพระญาติพระวงศ์กัน

---

*ศาสตราจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สืบไป ถ้าสิ้นบุญพญาศรีธรรมโศกราชแล้ว เธอฝากพระนางพญาศรีธรรมโศกราช แลทั้งพญาจันทรภาณุ พญาพงศ์สุราหะผู้น้องนั้นทั้ง 2 ด้วย..."[1] ทำให้คิดไปได้ว่า ถิ่นพักอาศัยเดิมของวงศ์ศรีธรรมโศกราชมีอันต้องเป็นไป และถิ่นใหม่ก็ยังไม่ได้มาครอบครอง การที่คนเราจะฝากภรรยาและน้องต่อผู้อื่น ถ้าตัวเองสิ้นบุญเช่นนี้ทำให้เชื่อว่า คนผู้นั้นกำลังจะเสียงภัยเช่นทำสงครามและอาจเสียชีวิตได้ เพื่อความไม่ประมาทจึงออกปากฝากผั่งภรรยาและน้องแก่มิตรไว้ ถึงแม้จะเป็นมิตรเพิ่งคบหาก็ยังดี ในตอนออกปากฝากผั่งนี้ พระอนุชาทั้ง 2 องค์ คงทรงพระเยาว์ ยังไม่เติบใหญ่พอรักษาตัวเองได้ นี่เป็นเรื่องราวได้จากจารึกนครสวรรค์ร่วมกับตำนานเมืองนครศรีธรรมราช

ต่อจากนั้น เหตุการณ์คงผ่านพ้นไปหลายปี เมื่อพิจารณาจากจารึกวัดหัวเวียง อำเภอไชยา ตอนนี้เป็นรัชกาลพระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราชแล้ว ลงศักราชตรงกับ พ.ศ. 1776 และที่อยู่ใหม่ก็ได้มาครอบครองแล้ว คือเมืองเก่าชื่อ ตามพรลิงค์ ซึ่งมาเปลี่ยนเรียกเสียใหม่ว่านครศรีธรรมราชในจารึกของพ่อขุนรามคำแหง เรื่องราวของราชวงศ์นี้จึงเป็นเรื่องราวของพญาศรีธรรมโศกราชในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ต่อด้วยเรื่องราวของพญาจันทรภาณุ ผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช

ปัญหาราชธานีในลุ่มน้ำเจ้าพระยาของราชวงศ์นี้อยู่ที่ไหน ? และมีเรื่องราวอะไรอุบัติขึ้นเมื่อใดจนต้องถึงกับทิ้งราชธานี ? เมื่อพบศิลาจารึกนครสวรรค์ใน พ.ศ. 2499 ศาสตราจารย์ยอชเซเดส ผู้ซึ่งกรมศิลปากรส่งกระดาษอัดจารึกไปให้ช่วยพิจารณา ออกความเห็นมาว่าเป็นราชวงศ์เอกราชอยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ราชธานีนั้นถ้าไม่อยู่ที่หริภุญไชย (คือลำพูน) ก็จะต้องอยู่ที่ลพบุรี ความเห็นนี้ต่อมาท่านตัดหริภุญไชยออก เหลือไว้แต่เมืองลพบุรีว่าเป็นราชธานีของราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ส่วนการอุบัติของราชวงศ์นี้ จะต้องก่อนศักราชที่ปรากฏในจารึกนครสวรรค์ คือก่อน พ.ศ. 1710 ในเรื่องนี้ศาสตราจารย์เซเดส[2] กล่าวไว้ว่า "ละโว้ส่งทูตไปจีนในปี 1115 ปีซึ่งพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 เพิ่งครองราชย์ได้ 2 ปี

---

1. **รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช พิมพ์แจกงานศพเจ้าพระยาบดินทรเดชานุชิต กรุงเทพฯ 2505 หน้า 51-52**

2. George Coedes, **The Indianized States of Southeast Asia,** University of Malaya Press, Kuala Lumpur, 1967, pp. 162-3

และยังทรงพระเยาว์ ไม่มีพระอำนาจจะแผ่การปกครองไปรอบนอกราชอาณาจักร การทูตครั้งใหม่ไปประเทศจีนปรากฏอีกครั้งในปี 1155 เมื่อพระเจ้าสุริยวรมันที่สองสวรรคตแล้ว บางทีการทูตครั้ง 2 นี้จะเป็นความพยายามครั้งใหม่ของละโว้ในการปลีกตัวออกจากการปกครองของนครธม จารึกลงศักราช 1167 พบที่เขตจังหวัดนครสวรรค์เป็นจารึกของกษัตริย์เอกราช ซึ่งคงมีราชธานีอยู่ที่เมืองลพบุรี"

เป็นอันว่า ตามความเห็นของศาสตราจารย์เซเดส ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชอุบัติขึ้นขึ้นเมื่อ 1115 หรือพุทธศักราช 1658 ได้ส่งคณะทูตไปกรุงจีนในปีนั้น และครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 1698 และใน พ.ศ. 1710 จารึกนครสวรรค์ระบุว่า พระเจ้าแผ่นดินสิ้นพระชนม์และองค์ใหม่สืบครองต่อ โดยทรงใช้พระนามอย่างเดียวกัน คือ ศรีธรรมโศกราชทั้ง 2 พระองค์

หลักฐานที่หยิบยกมาพิจารณามีเพียงนี้ ยังบกพร่องอยู่มาก แต่ก็พอจะทำให้เราสรุปได้คร่าว ๆ ว่า ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชอุบัติขึ้นที่เมืองลพบุรี ราว พ.ศ. 1658 จะก่อนหน้านี้ก็ไม่ควรมากปีนัก และประกาศเอกราชโดยส่งคณะทูตไปจีนซึ่งยังเป็นราชวงศ์ซ้อง มีราชธานีอยู่ทางจีนเหนือที่เมืองไคฟง ครั้นแล้วถูกพระเจ้าสุริยวรมันที่สอง แผ่อำนาจเข้ามาครอบครองจวบจนพระองค์สิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. 1693 ต่อมาอีก 5 ปี ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชส่งคณะทูตชุดที่ 2 ไปกรุงจีนอีก ตอนนี้ราชธานีของราชวงศ์ซ้องย้ายมาอยู่ที่เมืองฮางเชา ในประเทศจีนตอนใต้แล้ว การส่งทูตไปครั้งที่ 2 นี้ ศาสตราจารย์เซเดสออกความเห็นว่า เป็นความพยายามจะประกาศเอกราชของละโว้อีกครั้งหนึ่ง จารึกที่นครสวรรค์ ลงศักราชตรงกับ พ.ศ. 1710 เป็นเรื่องราวของกษัตริย์เอกราชโดยแท้จริง และมีราชธานีอยู่ที่ลพบุรี

ความเห็นของศาสตราจารย์เซเดสที่ว่า หลังจากละโว้ประกาศเอกราชในขณะที่พระเจ้าสุริยวรมันที่สอง เพิ่งได้ราชสมบัติใน พ.ศ. 1658 และไม่มีการส่งทูตไปจีนจนครบ 40 ปี จึงได้ส่งคณะทูตชุดที่ 2 ไปจีนอีกครั้งหนึ่งนั้น ในระยะ 40 ปีนี้ละโว้คงตกอยู่ใต้การปกครองของกรุงกัมพูชา ก็พึงดูมีเหตุผล เพราะภาพแกะสลักที่นครวัดแสดงทหารสยามเดินสวนสนามอยู่ต่อหน้าพระพักตร์พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (ดังปรากฏในปกหนังสือ "ถกเขมร" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช) ดูจะสนับสนุนความเห็นนี้ แต่ใต้ภาพใช้คำว่า "สยามกุก"

หรือประเทศสยามแล้ว ดูจะเป็นจารึกซึ่งมีชื่อสยามปรากฏเป็นครั้งแรกในเขตประเทศไทยปัจจุบัน และใช้สำหรับทหารของราชธานีลพบุรี ราชธานีซึ่งอุบัติก่อนกรุงสุโขทัยราว 100 ปี

ภาพทหารสยามเข้าขบวนสวนสนามต่อพระพักตร์พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (พ.ศ. 1656–1693) นำเรื่องราวมาสู่อีกปัญหาหนึ่ง คือ ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชที่ลพบุรีเป็นราชวงศ์ของชาติไหน ? ชาติไทยใช่หรือไม่ ? ในปัญหานี้ศาสตราจารย์เซเดสไม่ได้ออกความเห็นอะไรไว้ แต่ข้าพเจ้ามีข้อมูลอยู่หนึ่งชิ้น เป็นข้อมูลเกี่ยวกับชนชาว **Yavana** ผู้ถูกกวาดต้อนเป็นเชลยเพื่อใช้เป็นแรงงานในการสร้างนครธมใหม่ด้วยศิลา แทนเมืองเดิมซึ่งถูกพวกจามทำลายเป็นจุล 4 ปีก่อนพระเจ้าไชยวรมันจะได้ราชสมบัติกัมพูชา เชลย **Yavana** นี้ปรากฏอยู่ในจารึกหลักพระขรรค์ไชยศรี[3] ของพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 ว่าพวก **Yavana** ถูกกวาดต้อนเป็นเชลยร่วมกับพวกจาม พุกามและรามัญ บ่งจำนวนเชลยหญิงชายนี้ไว้ด้วย คือ 306,372 คน[4] พวก **Yavana** นี้ ศาสตราจารย์เซเดสตีความหมายว่า ญวนตังเกี๋ย และมีเรื่องราวว่าพระเจ้าแผ่นดินของ **Yavana** ร่วมกับพระเจ้าแผ่นดินจัมปา มีหน้าที่ต้อง "ส่งน้ำสรงไปถวายพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 เป็นประจำ" ท่านระบุพระนามพระเจ้าแผ่นดินญวนตังเกี๋ยว่า **Ly Cao–tong**[5] ผู้ขึ้นครองราชย์จาก ค.ศ. 1175 จนถึง ค.ศ. 1210 แต่การที่ **Ly Cao–tong** ในเรื่องราวประวัติศาสตร์ญวนเป็นพระเจ้าแผ่นดินทรงมหิทธานุภาพ จะเป็นกษัตริย์เมืองออกของกัมพูชา มีหน้าที่ "ส่งน้ำสรงถวายพระเจ้าไชยวรมันที่ 7" นั้นฟังไม่ขึ้น ท่านจึงพูดต่อไปอย่างอ้อมแอ้มเต็มทีว่า "**less likely**" คือไม่น่าจะเป็นได้ หรืออีกนัยหนึ่ง การตีความหมาย **Yavana** ว่า ญวนตังเกี๋ยฟังไม่สนิทหูนัก

ข้าพเจ้าตีความหมายคำ **Yavana** ในจารึกหลักพระขรรค์ไชยศรีเสียใหม่ว่า ยวนโยนก คือชาวไทยที่อพยพลงมาอยู่ในลานนาคราวติดตามเจ้าชายวาสุเทพและพระอนุชา 3 องค์[6] ลงมาสร้างบ้านสร้างเมืองอยู่ที่ลานนา เมื่อจุลศักราช 225 (พ.ศ. 1404) เชลยชาวยวนโยนกที่มีส่วนเป็นแรงงานสร้างปราสาทพระขรรค์ไชยศรี เสร็จเมื่อ พ.ศ. 1724 เวลา 300 ปี ได้

---

3. R.C. Majumdar, **Inscriptions of Kambuja,** Culcutta, 1953, pp. 475-492
4. **Ibid,** p. 477
5. George Coedes, **op. cit.,** p. 172
6. **ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 61 ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2515 หน้า 118-128**

ล่วงเลยมานับแต่แรกลงมาอยู่ในลานนาไทย และคงเป็นประชากรอยู่ในราชอาณาจักรสยาม ที่เมืองลพบุรีด้วยร่วมกับพวกมอญตอนพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 กวาดต้อนเชลยศึกหญิงชาย 4 เชื้อชาติร่วมกันกว่า 3 แสนคน

การที่ข้าพเจ้าตีความหมาย **Yavana** ในจารึกหลักพระขรรค์ไชยศรีว่า คือ ยวนโยนก ที่เมืองลพบุรี ก็เพราะเมืองลพบุรีมีเรื่องการส่งส่วยน้ำไปถวายพระเจ้าแผ่นดินกัมพูชา ดังปรากฏเป็น **tradition** ส่งส่วยน้ำในเรื่องราวนายร่วงบุตรนายคงเคราแห่งเมืองละโว้ คิดสร้างครุส่งน้ำสรงไปถวายในหนังสือพงศาวดารเหนือ เรื่องราวทำนอง **tradition** ในพงศาวดารเหนือสอดคล้องกับจารึกหลักนี้ในการระบุพระเจ้าแผ่นดิน **Yavana** (ร่วมกับกษัตริย์จาม) มีหน้าที่ส่งน้ำสรงไปถวายพระเจ้าแผ่นดินกัมพูชาเป็นประจำ และการปรากฏทหาร "สยามกุก" เข้าแถวสวนสนามต่อพระพักตร์พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 คำว่า สยาม ในภาพสลัก คำว่า ยวน ในจารึกหลักพระขรรค์ไชยศรี ล้วนบ่งชี้มาถึงเมืองลพบุรีว่าเป็นราชธานีของไทย (ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช) ก่อนสมัยกรุงสุโขทัยร่วม 100 ปี จารึกหลักพระขรรค์ไชยศรี ไม่มีศักราชระบุไว้ แต่ปราสาทหลังนี้สร้างเสร็จใน พ.ศ. 1734[7] จึงมีการสมโภชน์และมีจารึกหลักพระขรรค์ไชยศรีสลักไว้เป็นองค์พยาน เราจึงยึดศักราช พ.ศ. 1734 หรือหลังจากนี้เล็กน้อย ว่าเป็นกาลสมัยที่จะมีการเปลี่ยนแปลงที่ลพบุรี การเปลี่ยนแปลงซึ่งจะทำให้ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชต้องละทิ้งราชธานีนี้ลงไปแสวงหาถิ่นที่ใหม่อยู่อาศัยทางปักษ์ใต้ และประชากรชาวยวนโยนกก็จะติดตามเจ้านายลงไปอยู่ปักษ์ใต้ด้วยเป็นจำนวนมาก

จะเป็นเพราะพระเจ้าศรีธรรมโศกราชในรัชกาลพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 มีความคับแค้นพระทัยอย่างไรไม่ปรากฏ แต่มีจารึกหลักพิมานะกะ[8] ของกัมพูชา (จารึกหลักที่ 182 ในหนังสือของ R.C. Majumdar) บอกข้อความไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า เจ้าชายองค์หนึ่งของพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 (หรืออาจเป็นเพียงพระญาติ) ทรงพระนามอินทรวรมันและมีสร้อยพระนามตามมาด้วยว่า "ละโว้ทเยศ" ซึ่งจะหมายถึงผู้เป็นใหญ่ในกรุงละโว้ คือลพบุรีกระมัง พระนามอินทรวรมันที่ 3 ปรากฏเป็นกษัตริย์สืบครองต่อจากพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 เมื่อพระองค์สิ้น

---

7. R.C. Majumdar, **op. cit.**, p. 476
8. **Ibid** p. 516

พระชนม์ (พ.ศ. 1762) และเกี่ยวดองเป็นพระราชบุตรเขยของพระองค์ เจ้าองค์นี้เมื่อมีสร้อยพระนามว่า ละโว้ทเยศ และต่อมาได้สืบครองต่อจากพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 ที่กรุงกัมพูชา เป็นเรื่องราวหลัง พ.ศ. 1734 (บีสมโภชน์ปราสาทพระขรรค์) คงจะเกี่ยวพันเป็นเรื่องบีบคั้นให้พระเจ้าศรีธรรมโศกราชทรงสละราชธานี พร้อมด้วยพระมเหษีและพระอนุชา 2 พระองค์ รวมทั้งข้าราชบริพารเหล่าทหารข้าหลวงผู้ติดตามจำนวนไม่น้อย ที่ข้าพเจ้าว่า "จำนวนไม่น้อย" จะปรากฏจากหลักฐานของลังกาต่อไป

ก่อนจะปล่อยให้พระเจ้าศรีธรรมโศกราชและข้าราชบริพารจำนวนไม่น้อย ละทิ้งราชธานีโดยสะดวก โดยไม่มีการขัดขืนห้ามปรามจากราชอาณาจักรกัมพูชาจะเป็นไปได้หรือไม่? เพราะพระองค์ก็ทรงยอมส่งน้ำสรงถวายพระเจ้ากัมพูชาเป็นประจำอยู่แล้ว ความข้อนี้ข้าพเจ้าตอบไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดี การที่พระองค์ได้พบปะกับท้าวอู่ทอง มีการ "หลั่งน้ำทักษิโณทก อธิษฐานเป็นพระญาติพระวงศ์กันสืบไป" ก็แสดงอยู่ในตัวว่า ในยามอับจนพระองค์ทรงไขว่คว้าหาญาติหามิตร และยังทรงฝากฝังพระมเหษีกับพระอนุชา 2 พระองค์แก่ท้าวอู่ทองด้วย "ถ้าสิ้นบุญพญาศรีธรรมโศกราชแล้ว" ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า แม้พระชนม์ชีพของพระองค์ก็ไม่แน่พระทัยว่าจะรักษาอยู่ได้ เป็นการเดินทางโดยทุลักทุเลเหลือประมาณ ดังปรากฏในตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราชว่า พระองค์ "หนีไข้ห่า ค้นคงมาช้านานประมาณได้ 8–9 ปี"[9]

เรื่องราวหลักฐานตำนานต่อจากนี้สับสน ไปโผล่เอา พ.ศ. 1773 ในราว 30–40 ปีต่อมา ตอนนี้เป็นตอนได้เมืองตามพรลิงค์แล้ว และพระเจ้าศรีธรรมโศกราชก็สิ้นบุญไปแล้ว ปรากฏตามจารึกไชยาว่า พระอนุชาผู้ทรงนามจันทรภาณุตามตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ตอนนี้มีสร้อยพระนามว่าศรีธรรมราช เป็นกษัตริย์ปกครองเมืองตามพรลิงค์อยู่ และจะมีเรื่องราวที่แสดงอัครฐานความรุ่งเรืองของพระเจ้าจันทรภาณุในการคุมทัพไปรุกรานเกาะลังกาใน พ.ศ. 1790 "พร้อมด้วยเจ้าประเทศหลายพระองค์" แสดงให้เห็นความคับแค้นได้ผ่านไปแล้ว จะปรากฏความสมบูรณ์พูลสุขต่อไปเบื้องหน้า

---

9. เล่มเดียวกับเชิงอรรถที่ 1 หน้า 83

มีผู้สงสัยว่า พระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราชตามจารึกไชยา พ.ศ. 1773 จะไม่ใช่องค์เดียวกับพระเจ้าจันทรภาณุแห่งชวากะ ผู้คุมทัพรุกรานลังกาใน พ.ศ. 1790 และมีท่านผู้หนึ่ง[10] แสดงเหตุผลว่า "พระองค์ที่ปรากฏพระนามตามจารึกไชยาคงทรงพระชนม์กว่า 60 พรรษาแล้ว ไหนเลยจะทรงนำทัพข้ามน้ำข้ามทะเล และตรากตรำกับการศึกสงครามได้" คือ ศาสตราจารย์ปรณวิธานมีความเห็นว่า พระเจ้าจันทรภาณุแห่งชวากะ เป็นคนละองค์กับพระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราช

เกี่ยวกับพระนาม จันทรภาณุศรีธรรมราช เมื่อมีการตีพิมพ์ศิลาจารึกไชยาเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2472 มีฝรั่งนักศึกษาหลายคนผู้สนใจในเรื่องราวของชวา มลายู ออกความเห็นไว้ต่างกัน[11] บ้างว่าท่านเป็นกษัตริย์แห่งเกาะชวา บ้างว่าเป็นกษัตริย์กรุงปาณธยะแห่งอินเดียใต้ นักศึกษาฮอลันดาหลายคนต่างรวมหัวกันออกความเห็นว่า ท่านเป็นกษัตริย์แห่งราชอาณาจักรศรีวิชัย จนเมื่อมาอ่านเรื่อง "ราชวงศ์ศรีวิชัย" ของศาสตราจารย์ยอชเซเดส โดยท่านแสดงไว้ว่า พระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราช คือ พระเจ้าจันทรภาณุแห่งเมืองนครศรีธรรมราช เพราะชื่อนครศรีธรรมราชเป็นชื่อใหม่ โดยเมืองนั้นเดิมมีชื่อว่า ตามพรลิงค์ (ตามจารึกไชยา) **Tamalingam** (ตามจารึกลังกา) และตันม้าหลิง ตามเสียงจีนจดไว้ เรื่องจึงเป็นยุติว่า พระเจ้าจันทรภาณุ คือกษัตริย์แห่งนครศรีธรรมราช

ในเมื่อพระเจ้าจันทรภาณุแห่งชวากะทรงนำทัพไปรุกรานเกาะลังกาในราว พ.ศ. 1790 หลักฐานของลังกาคือคัมภีร์จุลวงศ์และคัมภีร์ปูชาวดี ระบุจำนวนทหารว่ามีทั้งสิ้น 40,000 คน[12] ประกอบไปด้วยทหารชาวทมิฬ และชาวมลายู คัมภีร์อีกเล่มหนึ่งชื่อ คัมภีร์นิกายสังครหะ ระบุว่าเจ้าวีระพาหุอาปา ทรงปกป้องชาวลังกาและพุทธศาสนาจากการโจมตีของพวกทมิฬ มลายู และชาวโยนก แต่ศักราชผิดกันไปร้อยปีหลังการรุกราน พ.ศ. 1790

ข้าพเจ้าติดใจคำกล่าวที่ว่า ในกองทัพของพระเจ้าจันทรภาณุแห่งชวากะในการรุกรานเกาะลังกานั้น นอกจากทหารชาวทมิฬ ชาวมลายูแล้ว ยังมีทหารชาว **Javaka** แต่

---

10. S. Paranavitana, **Ceylon and Malaysia,** Colombo, 1966, p. 77
11. **Ibid.** p. 76
12. **Ibid.** p. 82

บางทีก็เขียนว่า **Yonaka** ดังคัมภีร์นิกายสังครหะระบุไว้ คำว่า **Yonaka** คือ โยนก ปราศจากข้อสงสัย แต่คำ **Yonaka** ทางอินเดียเหนือเขาเข้าใจว่าเป็นชาวกรีก แต่นี่เป็นเรื่องราวของลังกา คือ ทางอินเดียใต้ และเป็นการรุกรานเกาะลังกาโดยกองทัพพระเจ้าจันทรภาณุแห่งนครศรีธรรมราช ความเข้าใจว่า **Yonaka** คือชาวกรีกก็ควรหมดไป เหลือแต่โยนก ก็คือยวนโยนก เป็นชาวลานนาเมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ 15 บางส่วนอพยพมาอยู่ในราชธานีลพบุรีเมื่อพุทธศตวรรษที่ 17 และลงไปอยู่แถวเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อพุทธศตวรรษที่ 18 และในปลายพุทธศตวรรษนั้นสมทบเข้าในกองทัพของพระเจ้าจันทรภาณุไปรุกรานเกาะลังกาตามที่หลักฐานของลังกาจดไว้ จำนวนชาวยวนโยนกในกองทัพพระเจ้าจันทรภาณุ หลักฐานลังกาไม่ได้ระบุไว้ แต่คงเป็นจำนวนหมื่นคือลูกหลานของพวกเดิมที่ติดตามพระเจ้าศรีธรรมโศกราชลงมาอยู่ปักษ์ใต้

ยังมีเจ้าประเทศราชซึ่งร่วมทัพกับพระเจ้าจันทรภาณุ ดังปรากฏในหนังสือของศาสตราจารย์ ส. ปรณวิธาน[13] ใช้คำว่า "**feudatory princes**" คือเจ้าประเทศราช เจ้าประเทศราชเหล่านี้เป็นใคร ? คำตอบปัญหานี้อยู่ที่เชื้อชาติของทหารในกองทัพพระเจ้าจันทรภาณุนั่นเอง คือนอกจากพวกยวนโยนกอันเป็นทหารของพระเจ้าจันทรภาณุเองแล้ว ก็มีพวกทหารทมิฬและทหารชาวมลายู เจ้าประเทศราชชาวทมิฬในพุทธศตวรรษที่ 18 อาจปกครองบ้านเมืองอยู่ทางใต้นครศรีธรรมราช เช่นที่เมืองสทิงพระ (จังหวัดสงขลา) และเมืองกดาหะ หรือเคดาห์ คือไทรบุรีกระมัง ส่วนเจ้าประเทศราชมลายูนั้น ในพุทธศตวรรษที่ 18 ชาวมลายูมีบ้านมีเมืองอยู่ที่เกาะสุมาตรา เช่นที่เมืองแจมบิ (**Jambi**) และเมืองมนังกะเบาเป็นต้น รัฐหรืออาณาจักรมลายูยังไม่ขึ้นมาตั้งรกรากอยู่ปลายแหลมมลายูจนอีกร้อยปีต่อมา และราชอาณาจักรมะละกา จากศัพท์สันสกฤต **Emmalika** ซึ่งแปลว่าต้นมะขามป้อม เป็นต้นไม้เปลือกแข็ง ใบเล็กอย่างใบมะขาม มีปลูกไว้บ่จจุบันหน้าพิพิธภัณฑ์มะละกา ไปชมได้เสมอ

ข้าพเจ้าควรจะจบเรื่องราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชได้แล้ว แต่ยังเสียดายที่ไปใช้คัมภีร์ของลังกาเข้าอ้างอิงหลายเรื่อง โดยไม่เหลียวแลคัมภีร์ของไทยเราบ้าง คือ คัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ ในคัมภีร์นี้ของเราเล่าเรื่องพระเจ้านครศรีธรรมราชร่วมกับพระเจ้าโรจนราชแห่งสุโขทัย

---

13. **Ibid**. p. 78

ทรงส่งสมณทูตไปทูลขอพระพุทธสิหิงส์ยังลังกาทวีป ข้าพเจ้าเข้าใจว่า โรจนราชแห่งสุโขทัย หมายถึงพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ศักราชครองราชย์ก็คงอยู่ราว พ.ศ. 1778–1798 และเมื่อข้ามรัชกาลพ่อขุนบาลเมืองไปเสีย เพราะเราไม่ทราบเรื่องราวของรัชกาลนี้เลย แต่ก็ยังกำหนดให้ท่านครองเป็นรัชกาลเฉลี่ย คือราว 20 ปี เราก็จะมาถึงรัชกาลพ่อขุนรามคำแหง ราว พ.ศ. 1820 การปลูกไม้ตาลในเมืองสุโขทัยในมหาศักราช 1200 ซึ่งเราเชื่อตามประเพณีการขึ้นครองราชย์ของไทยอาหมก็ตรงกับ พ.ศ. 1821 ใกล้อายุรัชกาลเฉลี่ยยิ่งนัก พระองค์ครองราชย์ได้จนถึงราว พ.ศ. 1841 ก็สิ้นพระชนม์ (จากการตีความหมายในจดหมายเหตุจีนราชวงศ์หงวน) ก่อนจะสิ้นพระชนม์ราว 4–5 ปี เมื่อพระเจ้าหงวนสีโจ๊วหรือกุบไลข่านสิ้นพระชนม์แล้ว พระองค์เสด็จมาประทับที่เมืองเพ็ชรบุรี เพื่อบัญชาการรบพุ่งกับชาวมลายู ข้าพเจ้าเชื่อว่าในตอนนี้พระองค์คงผนวกราชอาณาจักรนครศรีธรรมราชเข้าไว้ในราชอาณาจักรสุโขทัยแล้ว

ถ้านับปี พ.ศ. 1837 เป็นปีสุดท้ายของราชอาณาจักรนครศรีธรรมราชจะดำรงเอกราชอยู่ได้ และปีอุบัติของราชวงศ์นี้คือปี พ.ศ. 1658 ปีที่ส่งคณะทูตไปเฝ้าพระเจ้ากรุงจีนราชวงศ์ซ้องที่เมืองไคฟง เราก็จะรวมเวลาได้ร่วม 180 ปี แบ่งออกเป็นสองตอน ตอนแรกมีราชธานีอยู่ที่เมืองลพบุรีมีเอกราชบ้าง ตกอยู่ใต้การปกครองของกัมพูชาบ้างเป็นเวลาราว 80 ปี ทั้งร่องรอยการส่งทหารไปสวนสนามต่อพระพักตร์พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ร่องรอยแห่งการส่งส่วยน้ำไปถวาย และความขมขื่นในการถูกเกณฑ์แรงงานไปช่วยสร้างนครธม และยังมีราชบุตรเขยของพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 มาเป็น "นาย" เหนือพระเจ้าศรีธรรมโศกราชอีกด้วย เหตุประการหลังนี้กระมังที่ทำให้ราชวงศ์นี้ต้องจำใจสละราชธานี "หนีไข้ห่า" ค้นคงมาช้านานประมาณได้ 8–9 ปี" ดังที่มีจดไว้ในตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช

และตอนสอง เป็นระยะเวลาร่วม 100 ปี แห่งความรุ่งโรจน์ โดยมีราชธานีที่เมืองนครศรีธรรมราช มีการสร้างวีรกรรมปราบปรามพวกแขกทมิฬ มลายู ตลอดจนบังคับใช้พาหนะเรือทะเลยกทัพไปแสดงศักดานุภาพ แต่ก็ลงเอยด้วยการชักนำพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์เข้ามาเป็นที่นิยมแพร่หลายในสยามประเทศจนทุกวันนี้ อันเป็นสิ่งน่าชื่นชมควรสรรเสริญ

ราชวงศ์นี้มีพระเจ้าศรีธรรมโศกราชอยู่ราว 4 พระองค์ พระองค์สุดท้ายครองเมืองลพบุรีอยู่ระยะหนึ่ง และมาครองเมืองนครศรีธรรมราชต่อมาจนสิ้นพระชนม์ ต่อด้วยพระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราชอีก 4–5 พระองค์ องค์สุดท้ายยอมถวายบังคมพ่อขุนรามคำแหงในราว พ.ศ. 1837 และอาจเป็นพ่อขุนพระองค์นี้กระมังที่ทรงเปลี่ยนชื่อเมืองตามพรลิงค์ มาเป็นนครศรีธรรมราชเพื่อเป็นอนุสรณ์นามราชวงศ์ ดังปรากฏในจารึกของพระองค์

เรื่องราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชตามที่ได้เสนอมานี้ ศักราชหลักฐานขาดตอนเป็นห้วงๆ จึงต้องใช้ตำนานเมือง ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราชประกอบบ้าง เพื่อให้เรื่องราวสมบูรณ์ขึ้น ขอท่านผู้อ่านได้รับไว้พิจารณาตามความสะดวกไม่ต้องรีบร้อน และถ้ามีผู้ใดไม่เห็นด้วยตอนใด จะทักท้วงคัดค้านประการใด ข้าพเจ้าจะขอรับไว้พิจารณาด้วยความเคารพ การสร้างเรื่องราวของชาติจากอดีตร่วมพันปี เป็นเรื่องราวของสยามก่อนสมัยราชวงศ์สุโขทัย เป็นสิ่งน่ากระทำเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ แต่จะบรรลุถึงผลเป็นตำราเรียนของกระทรวงศึกษาธิการหรือไม่ อยู่ที่ความร่วมมือของท่านทั้งหลายในการใช้ความคิดสติปัญญาทดสอบหลักฐานเรื่องราวเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นประการสำคัญ

ท่านอ่านหรือยัง

ฐานันดรไพร่ ของ ศจ. ดร. ขจร สุขพานิช

สั่งซื้อที่ อจ. วุฒิชัย มูลศิลป์

มศว. ประสานมิตร กท. 11

เล่มละ 14 บาท